

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO

17/1997 vp

Hallituksen esitys rahanpesun estämistä ja selvittämistä koskevaksi lainsäädännöksi*Hallintovaliokunnalle***JOHDANTO***Vireilletulo*

Eduskunta on 14 päivänä lokakuuta 1997 lähettäessään hallituksen esityksen 158/1997 vp rahanpesun estämistä ja selvittämistä koskevaksi lainsäädännöksi valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- rikosylitarkastaja Reijo Suuripää, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Juhani Turunen, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

- rikosylitarkastaja Kimmo Hakonen, keskusrikospoliisi
- pankkitarkastaja Tuija Nevalainen, Rahoitustarkastus
- oikeustieteiden kandidaatti Tiina Hellgrén, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto
- lakimies Timo Lappi, Suomen Pankkiyhdistys
- lakimies Susanna Lehti, Suomen Kiinteistönvälittäjäin Liitto
- varatuomari Olli Tarkka, Suomen Asianajajaliitto
- toimitusjohtaja Matti Ahde, Veikkaus Oy Ab
- varatoimitusjohtaja Esko Romppainen, Raha-automaattiyhdistys
- totojohtaja Pertti Koskenniemi, Suomen Hippo ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki, johon koetaan kaikki rahanpesun torjuntaa koskevat säännökset. Uudistuksen seurauksena yksi sisällöltään yhtenäinen laki (jäljempänä rahanpesulaki) koskisi kaikkia luotto- ja rahoituslaitoksia sekä muita ilmoitusvelvollisia yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia. Samalla eri elinkeinoja koskevien lakien rahanpesua koskevat säännökset ehdotetaan kumottaviksi tai muutettaviksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös perustettavaksi keskusrikospoliisiin rahanpesun selvittelykeskus, joka ottaisi keskitetysti vastaan kaikki ilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista. Näin luovuttaisiin nykyisestä kaksiportaisesta ilmoitusjärjestelmästä. Lakiin otetaan säännökset rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta saada ilmoitusten selvittämisessä tarvittavia tietoja sekä säännökset tietojen tallentamisesta, käytöstä ja luovuttamisesta. Saadut tiedot tallennetaan

poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa tar-
koitettuun epäiltyjen rekisteriin.

Ehdotuksen toteutuessa rahanpesun torjun-
taa koskevan säännösten soveltamisalaa laajen-
netaan kattamaan rahoituslaitosten, ulkomaisen
rahalaitoksen sivukonttorin ja edustuston, sijoit-
uspalvelujen oheispalveluja tarjoavien yhteisö-

jen, rahapelitoimintaa järjestävien yhteisöjen ja
elinkeinonharjoittajien sekä kiinteistövälittä-
jien toiminnan. Lakiehdotukseen sisältyy lisäksi
säännös ilmoitusvelvolliselle säädetyn tunnista-
misvelvollisuuden ja tunnistamistietojen säilyttä-
mistä koskevan velvollisuuden rikkomisen seu-
raamuksista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen tavoitteena on tehostaa ra-
hanpesun ennalta ehkäisyä yhtenäistämällä epä-
ilyttäviä liiketoimia koskeva ilmoitusjärjestelmä
sekä tehostamalla ilmoitusten tutkintaa.

Ehdotus on tarpeellinen ja talousvaliokunta
puoltaa sen hyväksymistä seuraavin huomau-
tuksin.

Mietinnössään hallituksen esityksestä laiksi
panttilainauslaitoksista annetun lain muuttami-
sesta (TaVM 15/1997 vp) talousvaliokunta piti
tärkeänä, että rahanpesuun puututaan tehok-
kaasti kiinnittämällä huomiota rikosten estämi-
seen ja paljastamiseen sekä rikosohyödyn jäljittä-
miseen ja poistamiseen. Rahanpesulakiehdotuk-
sessa on otettu huomioon valiokunnan aikaisem-
massa mietinnössä esittämät toivomukset muun
muassa siirtymisestä yksiportaiseen ilmoitusjär-
jestelmään sekä viranomaisten toimintamahdol-
lisuuksien laajentamisesta koskemaan myös ri-
kosten ennaltaehkäisyä.

Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi ra-
hoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyt-
tämisen estämiseksi (*rahanpesudirektiivi*; 91/308/
ETY) tuli voimaan Suomessa ETA-jäsenyyden
alkaessa vuoden 1994 alusta. Samanaikaisesti
tulivat voimaan rikoslakiin sekä muun muassa
luotto- ja rahoitusaloja koskeviin säädöksiin ote-
tut, direktiivin edellyttämät oikeusohjeet.

Ilmoitusvelvolliset

Ehdotuksessa laiksi rahanpesun estämisestä ja
selvittämisestä (*rahanpesulaki*) on 3 §:ssä ilmoi-

tusvelvollisten piiri laajennettu nykyisestä. Va-
liokunta pitää ilmoitusvelvollisten piiriin laajen-
tamista perusteltuna. Valiokunta kiinnittää kui-
tenkin huomiota siihen, että 3 §:n 3 ja 4 kohdassa
mainittujen sijoituspalveluyritysten lisäksi myös
sijoitusrahastot (Laki 480/1987) ja hallituksen
esityksessä 77/1997 vp mainitut kiinteistörahas-
tot voivat periaatteessa harjoittaa sellaista toi-
mintaa, joka on rahanpesulain tavoitteiden kan-
nalta merkityksellistä. Silloin, kun rahastosijoit-
uksia tehdään esimerkiksi luottolaitoksen, va-
kuutusyhtiön tai sijoituspalveluyrityksen väli-
tyksellä, sijoituksen välittävä yritys on velvolli-
nen tekemään ilmoituksen epäilyttävästä liike-
toimesta. Sikäli kun sijoitus- ja kiinteistörahastot
ottavat vastaan käteissijoituksia yleisöltä, olisi
perusteltua, että rahanpesulain mukainen ilmoi-
tusvelvollisuus koskisi myös niitä.

Ilmoitusvelvollisten luettelossa ei myöskään
mainita julkisten huutokauppojen järjestäjiä.
Valiokunta huomauttaa, että nimenomaan hu-
tokaupoissa käytetään käteisrahaa varsin suur-
ten ostojen maksamiseen. Tämä koskee myös
pakkohuutokauppoja ja muita viranomaisten
järjestämiä huutokauppoja. Saadun selvityksen
mukaan huutokaupan järjestäjien saattamista il-
moitusvelvollisuuden piiriin harkittiin lakiehd-
otuksen valmistelussa, mutta siitä luovuttiin tässä
vaiheessa lakiteknisten ongelmien vuoksi. Valio-
kunta katsoo, että julkiset huutokaupat ovat la-
kiehdotuksen tavoitteiden kannalta tärkeässä
asemassa. Valiokunta pitää varsin tarpeellisena,
että mahdollisuuksia laajentaa lain säännöksiä
koskemaan myös huutokaupan järjestäjiä selvi-
tetään ja lakia täydennetään tältä osin aikanaan
annettavan esityksen pohjalta.

Asiakkaan tunnistamisvelvollisuus

Rahanpesulakiehdotuksen 6 §:ssä säädetään mm. luotto- ja rahoituslaitosten, sijoituspalveluyritysten sekä vakuutusalan yritysten velvollisuudesta todeta vakituisen asiakkaansa henkilöllisyys. Kaikkien ilmoitusvelvollisten on lisäksi todettava asiakkaan henkilöllisyys, jos toimeksiannon tai liiketoimen arvo ylittää laissa tarkemmin määritellyn ecu- tai markkamääräisen arvon. Asiakkaan henkilöllisyys on lisäksi todettava pelikasinotoiminnassa sekä aina silloin, jos on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen laillista alkuperää.

Valiokunta pitää säännöstä tarkoituksenmukaisena.

Vakuutusyhtiöiden osalta tunnistamisvelvollisuuden synnyttävän vakuutusmaksun raja-arvot (1 000 ecua/maksukausi tai 2 500 ecua kerta-vakuutusmaksuna) ovat varsin alhaiset. Lisäksi tunnistamisvelvollisuuden ulottaminen puhtaisiin riskivakuutuksiin voi rahanpesulain tavoitteiden kannalta olla tarpeetonta. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että vakuutus sopimuksen tehdessään vakuutusyhtiö joutuu arvioimaan siihen liittyvää riskiä; vakuutuksen omistajan ja vakuutetun edun identifiointi sisältyy tähän riskiarviointiin. Koska lakiehdotus ei merkitse mitään lisävelvollisuuksia sen lisäksi, mitä on katsottava kuuluvan hyvään liikemiestapaan, valiokunta kannattaa hallituksen esityksen mukaista järjestelyä.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 95 § ehdotetaan muutettavaksi siten, että luottolaitos ja sen konsolidointiryhmään kuuluva rahoituslaitos olisi velvollinen toteamaan paitsi vakituisen asiakkaansa henkilöllisyyden myös asiakkaan liiketoiminnan laadun sekä perusteet palvelun käyttämiselle. Valiokunta yhtyy hallituksen perusteluissa olevaan näkemykseen, että asiakkaan tunteminen kuuluu hyvän pankkitavan perusperiaatteisiin. Valiokunta korostaa kuitenkin, että velvollisuus selvittää asiakkaan liiketoiminnan laatu ja palvelujen käyttämisen perusteet tulee selkeyttää 95 §:n 3 momentissa sekä rahanpesulain 14 §:ssä tarkoitetuissa tarkemmissa mää-

räyksissä. Valiokunta lähtee siitä, että velvollisuus tarkoittaa lähinnä sellaista huolellisuutta asiakassuhteissa, jonka on katsottava kuuluvan jo nyt hyvään pankkitapaan.

Tietojen luovutus

Rahanpesulakiehdotuksen 12 §:n 4 momentin mukaan rahanpesulain nojalla saatuja ja tallennettuja tietoja saa käyttää vain rahanpesun estämiseksi ja selvittämiseksi. Tämä tietojen käyttämisen ja luovuttamisen rajoittaminen on sekä lain tavoitteen että yksityisyyden suojan kannalta perusteltua.

Säännös voi kuitenkin osoittautua joissakin poikkeustapauksissa liian rajoittavaksi silloin, jos tiedot voivat johtaa törkeän rikoksen, esimerkiksi henkirikoksen, selvittämiseen tai estämiseen. EU:n rahanpesudirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kansallisesti säätää, että direktiivissä tarkoitettuja tietoja voi käyttää toisiin tarkoituksiin. Valiokunta korostaa, että 12 §:n 4 momentin mukaisen käyttö- ja luovutusrajoituksen tulee olla pääsääntönä, josta tulee tehdä poikkeuksia vain pakottavista syistä.

Lain toimivuuden seuranta

Suomessa on vasta muutaman vuoden kokemus rahapesulainsäädännöstä. Talouselämä on edelleen voimakkaassa kehitysvaiheessa. Kansainvälinen vaihdanta lisääntyy nopeasti. Uusia rahoitusinstrumentteja tulee käyttöön samalla, kun alalle syntyy uusia yritystoiminnan muotoja. Valiokunta pitää mahdollisena, että tarpeita rahanpesulain täydentämiseen voi ilmetä jo pian sen voimaantulon jälkeen. Siksi olisi toivottavaa, että nyt käsiteltävään hallituksen esitykseen johanutta selvitystyötä jatkettaisiin.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallintovaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuulikki Hämäläinen /sd
vpj. Seppo Kääriäinen /kesk
jäsen. Arto Bryggare /sd
Mikko Immonen /vas
Mari Kiviniemi /kesk
Paula Kokkonen /kok
Riitta Korhonen /kok
Leena Luhtanen /sd

Erkki Partanen /sd
Vuokko Rehn /kesk
Ola Rosendahl /r
Juhani Sjöblom /kok
Sakari Smeds /skl
Janne Viitamies /sd
vjäs. Pekka Leppänen /vas.